

**MICĂ ENCICLOPEDIE
A ROMÂNIEI
PENTRU COPII**

CUPRINS

Cuvânt-înainte	5
I. PERSONALITĂȚI.....	7
II. NATURĂ, STAȚIUNI TURISTICE, TIMP LIBER.....	155
III. ECONOMIE, AȘEZĂRI	233
IV. ARTĂ ȘI ARHITECTURĂ.....	287
V. OBICEIURI, GASTRONOMIE.....	329
Bibliografie	364
Index	367

Theodor AMAN,

Respect pentru oameni și cărți

pictor

n. 20 martie 1831, Câmpulung-Muscel –
d. 19 august 1891, București

Cunoscut drept „pictorul care a copilărit în curtea bisericii”, cu referire la viața sa în orașul natal, Theodor Aman a avut șansa să ia lecții de desen la Școala Centrală din Craiova, îndrumat de Constantin Lecca (1807 – 1887), unul dintre primii pictori români importanți, care îl va și influența, de altfel, o anumită perioadă. Își va continua pregătirea la Paris (începând cu anul 1850), cel mai important centru artistic în domeniu din acea vreme, cu pedagogi renumiți (Michel Martin Trolling și François-Edouard Picot). Totodată, este influențat de faimoasa „Școală de la Barbizon” (de lângă Fontainebleau), care îl va marca puțin mai târziu și pe Nicolae Grigorescu (vezi Nicolae GRIGORESCU).

Întors în țară, devine în scurt timp foarte cunoscut datorită impactului unor picturi. Ajunge și mai renumit după ce, împreună cu Gheorghe Tattarescu, fondează „Școala Națională de Arte Frumoase” (în anul 1863), unde ocupă postul de director până la sfârșitul vieții. Va fi și mai apreciat post-mortem, fiind ales membru al Academiei Române (1891).

Theodor Aman s-a afirmat prin compoziții pe mai multe teme. De pildă, în 1852, pictează *Cea din urmă noapte a lui Mihai Viteazul*, deschizând seria picturilor sale inspirate din istoria și legendele naționale, în spiritul patriotismului pașoptist (*Bătălia de la Oltenița*, *Bătălia românilor cu turcii în insula Sf. Gheorghe*, *Unirea principatelor*, *Vlad Țepeș și solii turci*, *Izgonirea turcilor la Călugăreni*, *Boierii surprinși la ospăț de trimișii lui Vlad Țepeș* ș.a.). Evident, a fost inspirat de profesorul său Constantin Lecca, cel care pictase *Uciderea lui Mihai Viteazul*, urmată de o serie de figuri de domnitori.

O altă serie de teme o reprezintă cea a portretelor, începută, în 1859, cu *Portretul lui Zoe Brâncoveanu*, operă care atesta deja calitatea sa de portretist, și continuată cu *Autoportret*, *Țigancă voioasă*, *Cântăreața cu lăută*, *Tudor Vladimirescu* ș.a. Se adaugă tablourile de gen (*Hora de la Aninoasa*, *Hora de peste Olt*, *Brăulețul*, *Țigancă*, *Bal mascat în atelier*, *Pe terasă la Sinaia*, *Peisaj cu barca pe lac*, *Petrecere în familie*, *În parc* ș.a.), naturile moarte etc.

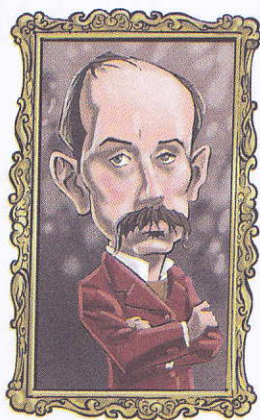
Practic, Theodor Aman a ilustrat aproape fiecare eveniment politic și social din țară: *Unirea Principatelor* (*Unirea Principatelor*, *Hora Unirii de la Craiova*, *Votul de la 24 ianuarie 1859*), cucerirea independenței, reformele lui Cuza (*Țăran cu căciula în mână*, *Adunați la mămăligă*) etc.

Aman s-a afirmat și ca gravor, îndeosebi în tehnica acvaforte – corodarea cu acid azotic a unei plăci de cupru –, îmbrățișând o tematică similară cu a picturii sale.

În centrul Bucureștiului funcționează Muzeul „Theodor Aman”, în casa construită de el în anii 1868 – 1869. Acesta a fost inaugurat după moartea lui, în 1909, afectat de mai multe cutremure de-a lungul timpului, consolidat și restaurat și, în sfârșit, redeschis publicului în 2009.

Ion ANDREESCU, pictor

n. 15 februarie 1850, București –
d. 22 octombrie 1882, București

Puțini artiști plastici români au avut o viață mai scurtă, dar cu o recunoaștere mai mare decât Ion Andreescu, așa cum a remarcat și criticul de artă francez Jacques Lassaing: „Printre pictorii români, cu siguranță nu există personalitate mai atrăgătoare ca a lui Andreescu și destin mai plin de înțelesuri ca al său. El, de fapt, a orientat definitiv arta românească.”

Primul dintre cei șapte copii ai unui comerciant de băuturi, Ion Andreescu a făcut cursurile primare la Pensionul lui Andreas Apostolatos (unde va învăța limba franceză), iar pe cele secundare la gimnaziul „Gheorghe Lazăr” (unde pictorul Petre Alexandrescu i-a fost profesor de desen) și la Colegiul „Sf. Sava”. Face apoi studii universitare la Școala de Arte Frumoase din București (1869 – 1872), condusă de Theodor Aman, devine profesor de desen la o serie de școli din Buzău (Seminarul Episcopal, Gimnaziul „Tudor Vladimirescu” – devenit, ulterior, liceul „B.P. Hasdeu” –, Școala de Meserii), orașul și împrejurimile devenind unul dintre subiectele predilecte pentru picturile sale. În această perioadă realizează tabloul *Stejarul*, una dintre capodoperele sale, un falnic arbore (care există și astăzi, în apropierea Obeliscului) întâlnit în parcul „Crâng” din Buzău.

A avut o viață scurtă, de numai 32 de ani, murind de tuberculoză. În ultimii patru ani ai vieții va sta mai mult în Franța, frecventând Academia liberă „Julian” și pictând, mai ales la Barbizon (între altele, tabloul *Iarna la Barbizon*), în apropiere de Paris, unde se întâlnește cu marele pictor Nicolae Grigorescu. Pictează însă și în alte regiuni franceze, îndeosebi în Vendée, departament din zona atlantică (pictura *Stâncile de la Apremont*).

În Franța, a participat la expoziții de grup, alături de mari impresioniști, precum Édouard Manet, Claude Monet și August Renoir.

Critica de artă îl consideră pe Ion Andreescu drept primul pictor român cu adevărat modern, și, totodată, unul dintre precursorii picturii moderne universale, un pictor cu o desăvârșită dezinvoltură tehnică. A pictat cu predilecție peisaje, subiectul preferat fiind pădurea (*Pădure de fagi*, *Pădure iarna*, *Margine de pădure*, *Mesteceni la marginea bălții*, *Stânci și mesteceni* ș.a.), dar și alte subiecte (*Pomi înfloriți*, *Câmp*, *După ploaie*, *Casă de ciurari* ș.a.). A fost, totodată, un mare portretist (*Autoportret*, *Țărancă cu traistă*, *Țărancă cu broboadă verde*, *Broboadă roșie* ș.a.) și a excelat și în naturi statice (*Coacăze*, *Felii de pepene*, *Rațe* ș.a.).

Târziu (în 1948), va fi numit, post-mortem, membru al Academiei Române.

Grigore ANTIPA,

biolog, oceanolog, unul dintre fondatorii muzeologiei moderne, creatorul dioramelor

n. 27 noiembrie/10 decembrie 1867, Botoșani –
d. 9 martie 1944, București

Puțini oameni au avut, în viață, marea șansă a lui Grigore Antipa, aceea de a se bucura de colegi (Emil Racoviță, marele naturalist și explorator – *vezi Emil RACOVITĂ*, Dimitrie Voinov, renumit zoolog ș.a.) și profesori (Grigore Cobălcescu, geolog și paleontolog – *vezi Grigore COBĂLCESCU*, Petru Poni, mare chimist – *vezi Petru PONI* ș.a.) atât de vestiți. Urmează studiile primare în orașul natal, pe cele liceale la Iași, iar cele universitare la Jena (Germania), desăvârșindu-și studiile în biologia evoluționistă sub îndrumarea renumitului profesor și om de știință Ernst Haeckel – fondatorul *ecologiei* ca știință –, alături de care și-a susținut și doctoratul (în 1891), obținând titlul de doctor cu distincția *summa cum laudae*.

Cealaltă preocupare majoră a sa, oceanografia, a fost aprofundată prin stagiile făcute în centre renumite în domeniu, precum Villefranche sur Mer, Franța (1888 – 1889), Monaco (1889), Helgoland, Germania (1890), Napoli (Italia).

Reîntors în țară, este numit, în 1893, director al Colecțiilor de Zoologie de la Universitatea din București, pe care le va dezvolta și transforma într-un remarcabil muzeu de sine stătător, unul dintre cele mai renumite din lume, care îi poartă numele, începând cu anul 1933.

Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, aflat în inima Capitalei, este unul dintre cele mai bogate, interesante și moderne muzee din lume, cu afluxuri de vizitatori tot mai mari de la un an la altul. Este de amintit că acesta deține multe exponate care constituie rarități pe plan mondial, multe dintre acestea datorându-se medicului și exploratorului român Ilarie Mitrea (*vezi Ilarie MITREA*).

Grigore Antipa se numără printre puținii savanți români care nu au îmbrățișat cariera universitară. A fost membru al Academiei Române (1910).

În plan științific, Antipa a pus bazele școlii românești de hidrobiologie (publicând numeroase lucrări privind viața din apele dulci și marine), ihtiologie (a descoperit specii noi de pești, a studiat peștii endemici din Marea Neagră și biologia și migrațiile altor specii) și oceanologie. Tot el a fost cel dintâi care a întocmit o hartă exactă a Deltei Dunării, a evidențiat valorificarea bogăției de stuf a acesteia (proces exagerat în perioada comunistă), a preconizat un ingenios sistem de exploatare a zonelor inundabile, prin alternarea culturilor agricole cu amenajările piscicole etc. A avut, de asemenea, contribuții în domeniul muzeologiei, publicând lucrări cu principii și norme generale, dar mai ales prin inventarea *dioramelor biologice*, respectiv expunerea animalelor, nu pe piedestale sau stative, ci în mediul lor natural, în cadrul firesc al peisajului specific.

A iubit atât de mult muzeul pe care l-a organizat și condus, „încât, conform dorinței sale, după moarte, urnele cu cenușa sa și a soției sale au fost depuse într-o firdă de la intrarea muzeului” (Edmond Nicolau, I.M. Ștefan, 1987).

Librie Tudor ARGHEZI,

Respect pentru oameni și cărți

poet

pseudonim pentru Ion N. Theodorescu,
n. 23 mai 1880, București –
d. 14 iulie 1967, București

Tudor Arghezi a avut o „copilărie nefericită”, după cum el însuși a mărturisit în repetate rânduri. După studii primare la școala „Petrache Poenaru”, a urmat gimnaziul „Dimitrie Cantemir” (1891 – 1896), ale cărui cursuri nu le încheie. Urmează o scurtă perioadă monahală, merge cu o bursă de studii la Fribourg, în Elveția (1905 – 1910), unde are ocazia să audieze câteva cursuri la Universitatea din Geneva; frecventează o școală de meserii și călătorește în munții din jur sau în Franța și Italia. Întors în țară, va colabora la ziare și reviste, el însuși fondând câteva: „Cronica”, „Biletele de papagal” ș.a.

Arghezi a debutat la vârsta de 16 ani cu poezia *Tatălui meu*, publicată în revista „Liga Ortodoxă”, condusă de Alexandru Macedonski, iar primul volum, *Cuvinte potrivite*, îi apare foarte târziu, în 1927, la vârsta de 47 de ani, remarcându-se prin nonconformism. Publică apoi volume în care exprimă cu ardoare și dramatism, setea de cunoaștere, incertitudinile existențiale (*Cuvinte potrivite*, *Ce-ai cu mine vântule?*), recuperează frumosul din urât (*Flori de mucegai*), configurează din perspectivă cosmică universul microscopic, miniatural, casnic și familial (*Cărticica de seară*, *Cartea de jucării* ș.a.). Urmează însă cinci volume în numai câțiva ani, 1930 – 1936 (*Icoane de lemn*, *Poarta neagră*, *Flori de mucigai*, *Cartea cu jucării*, *Versuri*), care îl propulsează ca poet modern, caracterizat prin originalitatea limbajului poetic și virulența pamfletară, fapt ce l-a determinat pe criticul și istoricul literar Pompiliu Constantinescu să declare, în 1940, că „poezia lui Arghezi e sortită, ca putere de expresie, ca adâncime de sensibilitate, ca organică viziune de lirism, să ocupe versantul liber în fața lui Eminescu”. După ce reușește să publice câteva volume de versuri în anii 1946 – 1947 (printre care *Bilete de papagal* și *Una sută una poeme*), este interzis vreme de mai mulți ani în urma durului pamflet intitulat *Poezia putrefacției și putrefacția poeziei*. Răsfoind volumele lui Tudor Arghezi, apărut în oficiosul comunist „Scânteia” (între 1 și 10 ianuarie 1948), semnat de redactorul-șef al acestui, Sorin Toma, în care, printre altele, este catalogat drept „principalul poet al burgheziei române”.

Reconsiderat șase ani mai târziu, va fi plimbat „ca sfintele moaște” pentru a vedea și lauda realitățile României comuniste, a fost făcut membru al Academiei Române (1955, răsplătă pe care o merita) și i s-au acordat cele mai înalte titluri („Erou al Muncii Socialiste”) și ordine („Steaua Republicii”, clasa I), ambele în 1960.

Tudor Arghezi a închinat nemuritoare versuri și copiilor, poezia *Zdreanță* aflându-se pe buzele tuturor: *L-ați văzut cumva pe Zdreanță?/Cel cu ochii de faianță?/E un câine zdrențuros/De flocoș, dar e frumos...* „Lăsând în urmă o operă prodigioasă [...], Arghezi a revoluționat limbajul poetic, a creat structuri lirice inedite, specii noi în proză (romanul-poem, tableta, biletul etc.), în genere forme de o extremă concizie verbală [...]. Reabilitând o estetică a urâtului, el a crezut în puterea de comunicare a cuvântului, într-o vreme caracterizată tocmai prin incomunicabilitate.” (Mircea Zăciu, 1995)

n. 1 ianuarie 1897, Brăila –
d. 20 mai 1988, București

De origine armeană, Ana Aslan a făcut studii preuniversitare în orașul natal și în București, tot în capitală urmându-le și pe cele universitare, la Facultatea de Medicină (absolvită în 1922), unde își susține și doctoratul (1924).

A profesat în mai multe spitale din București, în paralel cu activitatea universitară, având șansa de a fi colaboratoarea unor mari personalități ale medicinei românești, precum Gheorghe Marinescu (neurologie), Daniel Danielopolu (fiziologie) și Constantin I. Parhon (endocrinologie); doar în perioada 1945 – 1949 a profesat în afara capitalei, fiind profesor la Universitatea din Timișoara.

Consacrarea pe plan științific, la nivel nu doar național, ci și internațional, îi va fi adusă de activitatea în cadrul Institutului de Geriatrie (din 1974, Institutul Național de Geriatrie și Gerontologie), primul de acest fel din lume, înființat de ea (cu ajutorul lui Constantin I. Parhon), unde va fi director din 1952 până la sfârșitul vieții. A fost aleasă membru al Academiei Române (1974) și a mai multor academii și asociații internaționale (între care Academia de Științe din New York).

Inspirată parcă de basmul lui Ispirescu *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*, Ana Aslan a luptat cu succes împotriva procesului îmbătrânirii, inventând mai multe medicamente, dintre care două au dobândit un renume și o circulație internațională: *Gerovital* (vitamina H3), în 1952, având la bază novocaina (o substanță chimică folosită ca anestezic local), și *Aslavital*, în 1961 (împreună cu farmacistă Elena Polovrăgeanu). A promovat cercetările privind gerontologia socială, indicând măsuri organizatorice pentru crearea unui sistem de stimulare a activităților specifice „vârstei a treia” (pensionarilor).

Este interesant faptul că ideea gerovitalului i-a venit de la o simplă întâmplare: în timp ce profesa la Timișoara, a experimentat novocaina pe un tânăr reumatic căzut la pat, reușind să-i amelioreze boala. Acea întâmplare se va răsfrânge fericit asupra tratării și ameliorării stării de sănătate a numeroși oameni, printre care se numără mari personalități politice din acea epocă (John Fitzgerald Kennedy – președintele SUA, Nikita Hrușciov – conducătorul Uniunii Sovietice, Josip Broz Tito – președintele Iugoslaviei, Charles de Gaulle – președintele Franței, Ahmed Sukarno – președintele Indoneziei, Indira Gandhi – prim-ministrul Indiei ș.a.) și chiar artistice (Charlie Chaplin, Marlene Dietrich – actori, Salvador Dali – pictor, Pablo Neruda – poet) etc.

Bazil George ASSAN

n. 1 august 1860, București –
d. 16 iunie 1918, Montreux, Elveția

Este primul român care a făcut înconjurul lumii și cel dintâi care a ajuns în Arctica. Fiu al cunoscutului industriaș bucureștean George Assan, Bazil George Assan și-a făcut studiile de inginerie la București și Liège (Belgia). A călătorit mult în Europa înainte de a realiza cele două impresionante călătorii.

Prima călătorie a fost științifică, fiind una internațională (alături de oameni de știință francezi, ruși, norvegieni, germani, danezi și britanici), pe vasul „Erline Jar”, având drept scop studierea arhipelagului Spitzbergen, asistarea la o eclipsă totală de soare la Vadsø (în nordul Norvegiei), care a avut loc la 9 august 1896, și la plecarea expediției transarctice în balon (pe deasupra Polului Nord), condusă de norvegianul Salomon August Andrée. N-a mai putut asista la demararea expediției, întrucât a fost amân timer pentru anul următor.

Cea de-a doua călătorie, în jurul lumii, s-a derulat între sfârșitul anului 1897 și mijlocul anului 1898, având un caracter comercial, legat de materiile prime necesare fabricilor sale din București. Lungul parcurs, străbătut cu mijloace de locomotie dintre cele mai diverse (exceptând avionul), cu unele popasuri pentru afaceri și turism, a început pe ruta București – Constanța – Istanbul – Atena – Alexandria – Cairo – Ismailia – Marea Roșie – Oceanul Indian – Insula Ceylon – Singapore – China (Hong Kong, Canton, Guangzhou, Shanghai) – Japonia. Ruta de întoarcere include traversarea Oceanului Pacific până la San Francisco (California), străbaterea Statelor Unite ale Americii (trecând și prin Chicago) până la New York, apoi a Atlanticului până la Londra, de unde revine în țară.

În cazul ambelor călătorii, a făcut expuneri la Societatea Regală Română de Geografie și le-a publicat în buletinul acesteia: *Călătorie în regiunile polare nordice* (1897) și *Călătorie împrejurul Pământului* (1899).

Bazil George Assan a fost primul român posesor al unui autoturism marca *F.N. Herstal*, care circula pe străzile Bucureștiului cu viteza de 7 – 8 km pe oră, având numărul de înmatriculare... 1 (unu). Invidios pe acest fapt, prințul George Valentin Bibescu își cumpără și el un autoturism, pe care îl înregistrează cu numărul... 0 (zero).

Casa familiei Assan, aflată în București (Piața Lahovary), construită la sfârșitul secolului al XIX-lea, una dintre cele mai frumoase din capitală, aparține, în prezent, Academiei Române și găzduiește Casa Oamenilor de Știință (C.O.Ș).

Alexandru AVERESCU, mareșal român

*n. 9 martie 1859, Babel, azi în Ucraina –
d. 3 octombrie 1938, București*

Averescu a avut una dintre cele mai strălucite cariere militare ale unui român, de la sergent-voluntar în Războiul de Independență (1877 – 1878) la cel mai înalt rang, cel de mareșal (în 1930). A făcut studii de specialitate atât în țară (la Școala Divizionară de la Mănăstirea Dealu), cât și în străinătate (la faimoasa Școală Superioară de Război din Torino, Italia). A deținut multe funcții importante pe linie militară: comandant de regiment, de divizie, de corp de armată, de armată, șef al Marelui Stat Major (în două rânduri: 1904 – 1907 și 1911 – 1913), ministru de război (1907 – 1909). De asemenea, a deținut portofolii ministeriale (de interne, de finanțe, al industriei și comerțului), precum și înalta funcție de prim-ministru, de trei ori (în perioada 1918 – 1927).

Meritul său principal este acela de a fi fost unul dintre cei mai de seamă comandanți ai armatei române moderne, un mare strateg militar, adept al superiorității ofensivei. A demonstrat din plin talentul său militar prin răsunătoarele victorii din timpul Primului Război Mondial, obținute la Mărăști (11 – 19 iulie 1917) și Oituz (26 iulie – 9 august 1917), împotriva puternicei armate germano-austro-ungare. Adversar al operațiunilor pripite, obișnuia să afirme că „numai generalii care fac jertfe folositoare [...] pătrund în sufletul maselor, în poezie și în legendă”.

Un aspect negativ din activitatea sa politică îl constituie faptul că, în calitate de ministru de război, a condus acțiunea de represiune sângeroasă a țăranilor răsculați în 1907.

În afară de Alexandru Averescu, România a mai avut alți cinci mareșali: regele **Carol I**, cu gradul similar de *feldmareșal* (cel mai înalt din armata germană), conferit de împăratul Germaniei, Wilhelm II, în aprilie 1909 (gradul era deținut în afara Germaniei doar de Franz Joseph I, împăratul Austriei); regele **Ferdinand I** – 1914 (*vezi CAROL I*); **Constantin Presan/Prezan** (1861 – 1943; rangul de mareșal în 1930), deținător al multor funcții militare, unul dintre comandanții trupelor române în războiul de reîntregire națională (Primul Război Mondial), caracterizat de istoricul Nicolae Iorga ca fiind un „ofițer cu ținuta sigură și vorba socotită [...] de cugetare îndelungată”; **Ion Antonescu** (1882 – 1946; mareșal din 1941), colaborator apropiat al mareșalului Prezan în timpul Primului Război Mondial, deținător al multor funcții militare, prim-ministru al României, în fapt conducătorul statului român investit cu puteri depline (șeful statului fiind regele Mihai I); **Mihai I** (n. 1921), rege al României (1940 – 1947; mai înainte sub Regență, 1927 – 1930), mareșal din 1941.

Victor BABEȘ, medic și bacteriolog

n. 28 iulie 1854, Viena –
d. 19 octombrie 1926, București

Puține destine au cunoscut răsturnări mai spectaculoase și au avut consecințe mai faste pentru o mulțime de oameni precum cel al lui Victor Babeș. Pasionat de literatură (chiar autor de versuri în adolescență) și de artă dramatică (înscriindu-se la Conservator), practicant de sporturi de performanță, o întâmplare dramatică (moartea surorii sale Alma, care suferea de tuberculoză) îi va schimba radical destinul, hotărându-se să se dedice tămăduirii oamenilor. A ajuns, astfel, unul dintre cei mai mari medici și bacteriologi ai omenirii.

Născut la Viena, în familia numeroasă a magistratului român Vincențiu Babeș (membru al Academiei Române și luptător pentru drepturile românilor din Imperiul Austro-Ungar), după studii primare la Viena în numai doi ani (fiind copil precoce, a parcurs câte două clase într-un singur an), a făcut studii secundare la Lugoj și Budapesta, iar superioare (medicale) la Budapesta și Viena (1871 – 1878), în acest ultim oraș obținând și doctoratul (1878). A continuat cu specializări (1882 – 1886) în centre medicale renumite, precum München, Heidelberg, Berlin, Strasbourg și Paris. A fost profesor universitar la facultățile de medicină din Budapesta (1885 – 1887), București și Cluj (1887 – 1926), membru al Academiei Române (1893), al altor academii, laureat al multor premii internaționale (printre altele, unicul străin distins de trei ori cu premiile Academiei de Științe din Paris) etc.

Victor Babeș a avut o activitate științifică extrem de rodnică, publicând (singur sau în colaborare) peste 1 300 de lucrări, unele fiind adevărate tratate, precum *Les Bacteries/Bacteriile*, în 1885 (când avea numai 31 de ani), primul de acest fel din lume, scris împreună cu savantul francez André Victor Cornil, *Anatomia patologică specială* (1922 – 1925, împreună cu fratele său, Aurel Babeș).

A fost un mare bacteriolog, descoperind peste 50 de germeni patogeni, perfecționând tratamentul turbării, inițiat de marele chimist și biolog francez Louis Pasteur, aflat atunci în culmea gloriei, care îl va aprecia drept „unul dintre cei mai competenți specialiști în problema turbării”; nu mult după aceea, Babeș va formula principiul serovaccinării (1895). A întemeiat, la București, al treilea institut antirabic (de tratament al turbării) din lume. Cea mai însemnată descoperire a sa este considerată *seroterapia*, metodă de combatere a unei boli microbiene prin tratarea ei cu serul din sângele celor care s-au vindecat de această boală.

S-a dovedit a fi nu numai un mare om de știință, ci și un foarte bun organizator, înființând, de pildă, Institutul de Patologie și Bacteriologie din București (1887), cel dintâi institut de cercetări medicale din România, care, în 1925, primește titlatura de „Institutul Victor Babeș”.

Libris

Respect pentru oameni și sport

Iolanda BALAȘ-SÖTÉR, atletă

n. 12 decembrie 1936, Timișoara –
d. 11 martie 2016, București

În atletism, recordurile și recordmenii se schimbă destul de rapid, de regulă la numai câțiva ani. Însă Iolanda („Iolly“) Balaș a infirmat regula. Este singurul atlet care a dominat timp de 10 ani (1957 – 1967) proba în care s-a afirmat, în cazul ei săritura în înălțime, corectând propriul record mondial de nu mai puțin de 14 ori, de la 1,75 m (în 1957) la 1,91 m (în 1961). Mai mult, recordul său va rămâne în picioare încă 10 ani după retragerea din activitatea competițională, fiind depășit cu un centimetru de austriaca Ilona Gusenbauer, la Viena, în septembrie 1971. Și aceasta s-a petrecut grație introducerii stilului „flop“, inițiat de atletul american Dick Fosbury, campion olimpic la săritura în înălțime la olimpiada de la Ciudad de México (1968).

În afara celor 14 recorduri mondiale, Iolanda Balaș are și alte merite: a câștigat două medalii de aur la Jocurile Olimpice de Vară (Roma, 1960 și Tokyo, 1964), tot două medalii de aur la Campionatele Europene de Atletism (Stockholm, 1958 și Belgrad, 1962), precum și una de argint (Berna, 1954). Statisticile pot continua: a câștigat 19 titluri naționale și a doborât 63 de recorduri naționale, a dobândit 3 medalii de aur la Jocurile Mondiale Universitare și 9 la Jocurile Balcanice. A intrat în Cartea recordurilor (Guinness Book of Records) grație celor 142 de victorii consecutive, a primit titlul de *Maestru al sportului* la vârsta de numai 15 ani (în 1951), ulterior fiindu-i acordat și cel de *Maestru emerit al sportului*.

Este de remarcat faptul că, de regulă, atleta noastră câștiga detașat față de celelalte concurențe. De pildă, în finala olimpică de la Roma, cea de-a doua clasată a fost la o diferență de 14 cm, iar în cea de la Tokyo, de 10 cm.

Marii atlete îi plăcea să amintească faptul că și-a început „antrenamentele“ sărind peste frânghia de rufe a mamei și să spună că „a învățat să alerge la școala măicuțelor“, ceea ce este pură realitate, întrucât a făcut clasele primare la Școala Romano-Catolică „Nôtre Dame“ din Timișoara, unde măicuțele în robe țineau cu religiozitate orele de sport. Ulterior, va absolvi cursurile universitare ale Institutului de Cultură Fizică și Sport din București (1966), la fel ca antrenorul său, Ioan („Hansi“) Sötér, care în 1967 îi va deveni soț.

După retragerea din activitatea competițională, „doamna care a stăpânit atletismul“, cum frumos a fost gratulată de presă, a rămas activă atât în atletism (ca arbitru și președintă a Federației Române de Atletism, 1988 – 2005), cât și în acțiuni caritabile. Rareori s-a văzut un om mai echilibrat și plin de dăruire ca marea sportivă Iolanda Balaș.

BASARAB I, domn al Țării Românești

*n. ? – d. 1352; primul domnitor de sine stătător
al Țării Românești (1310? – 1352),
fondator al dinastiei Basarabilor*

Fiu al lui Tihomir, conducătorul (c. 1290 – c. 1310) unei formațiuni statale feudale românești de la sud de Carpați, Basarab a unit sub autoritatea sa cnezatele și voievodatele din stânga și din dreapta Oltului, întemeind statul Țara Românească, cu reședința la Curtea de Argeș. Va extinde apoi limitele statului spre vest până în Banatul Severinului și spre est până la gurile Dunării și zona Bugeacului, care va adopta numele de Basarabia, ce va desemna ulterior toată regiunea de la est de Prut.

Amenințat de regatul ungar, Basarab I va adopta fie calea supunerii (acceptarea suzeranității regelui Ungariei, Carol I Robert de Anjou, fiind numit „voievodul nostru transalpin”), fie pe cea a nesupunerii, ceea ce a determinat reacția suveranului ungar. A rămas în istorie faimoasa bătălie de la Posada, de la sfârșitul anului 1330. O mare armată ungară, condusă de însuși regele, a invadat Țara Românească, cu intenția de a-l înlătura de pe tron pe Basarab I și de a anihila existența statului român independent. Regele, sigur de superioritatea sa armată, a refuzat oferta de pace a domnitorului, deși aceasta era foarte generoasă, printre altele fiindu-i oferite și 7000 de mărci de argint, ceea ce însemna nu mai puțin de 1158 kg de argint pur.

Basarab I a evitat confruntarea directă, alegând calea hărțuirii. Carol I Robert de Anjou ajunge până în capitala Țării Românești, Curtea de Argeș, pe care o distruge, dar, lipsit de mijloace de aprovizionare, ordonă retragerea. Basarab I, urmărind armata maghiară în retragere, a surprins-o într-o trecătoare foarte îngustă („în teren muntos și împădurit, pe o cale cotită și închisă de amân două părțile de râpe foarte înalte”, cum au consemnat cronicile contemporane), oastea invadatoare suferind o grea înfrângere (un mijloc eficient folosit în luptă fiind aruncarea cu bolovani de sus de pe stânci), regele însuși scăpând cu greu din dezastru. Aceasta a fost bătălia de la Posada, loc neidentificat cu certitudine, probabil în Țara Loviștei, pe Valea Oltului (potrivit celor mai multe surse) ori în culoarul Timiș – Cerna.

Cert este că victoria de la Posada a anihilat încercările Ungariei de a readuce sub controlul său teritoriile dintre Carpați și Dunăre, consolidând astfel independența statală a Țării Românești.

Basarab I este apreciat drept inițiatorul războiului popular, reușind să mobilizeze toată forța validă a țării, recrutată din toate straturile sociale (boieri, târgoveți, țărani) și să valorifice caracteristicile terenului.

A pus bazele dinastiei Basarabilor, care au domnit peste 200 de ani, dintre ei remarcându-se Mircea cel Bătrân (vezi *MIRCEA cel Bătrân*), Dan al II-lea, Vlad Dracul, Vlad Țepeș (vezi *Vlad ȚEPEȘ*), Vlad Călugărul, Radu cel Mare și Radu de la Afumați.